

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1923.

Andra kammaren.

Nr 12.

Tisdagen den 20 februari.

Kl. 3,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 56, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1924 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till beviljning av inkomst m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 57, angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket; och

nr 58, angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lantushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom vid lantushållningsseminariet å Rimforsa.

§ 3.

Vidare föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott herr *Johansons* i Huskvarna m. fl. på kammarens bord liggande motion, nr 213.

§ 4.

Andra lagutskottets härfpå föredragna utlåtanden nr 4 och 5 bordlades åter.

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 12.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.*, nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till lag om arbetstidens begränsning; och

herr *Vahlstedt*, nr 215, om ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 6.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren *Berndt Nils Robert Lilienberg* 43 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren *Berndt Nils Robert Lilienberg*
blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

Axel von Sneidern.

Bernh. Eriksson.

Anton Pettersson.

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet *Gunnar Wilhelm Beskow* 41 röster,
i följd varav herr hovrättsrådet *Gunnar Wilhelm Beskow* blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

Axel von Sneidern.

Bernh. Eriksson.

Anton Pettersson.

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren *Gustaf Ferdinand Lindstedt* 41 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren *Gustaf Ferdinand Lindstedt*
blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

Axel von Sneidern.

Bernh. Eriksson.

Anton Pettersson.

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson 42 röster,
i följd varav herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.
Bernh. Eriksson.

Axel von Sneidern.
Anton Pettersson.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades,

herr *Karlström* i Lummelunda under 3 dagar fr. o. m. den 22 febr., och
» *Öberg* » 12 » » 22 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 21 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 59, angående pension å allmänna indragningsstaten åt efterlevande till vissa i lantförsvarets tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 60, angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. förvaltaren vid ridskolan F. H. Larsson; och

nr 61, med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

I enlighet med därom den 14 innevarande februari fattat beslut företogs nu val av förste vice talman.

Därvid avgåvos 186 godkända valsedlar, upptagande följande namn, nämligen: herr *E. A. Nilson* i Örebro å 122 valsedlar, herr andre vice talmannen *Nilsson* å 62 valsedlar, herr *Spångberg* å 1 valsedel samt herr *Rydén* å 1 valsedel; och hade följaktligen till förste vice talman utsetts herr *E. A. Nilson* i Örebro.

§ 3.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna nr 214 av herr *Olsson* i Ramsta m. fl. och nr 215 av herr *Vahlstedt*; och hänvisades därvid den förra motionen till behandling av lagutskott samt den senare till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till bestridande av kostnaderna för en utredning angående jordförhållandena i Kopparbergs län jämte en i ämnet väckt motion.

I innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 9 av andra huvudtiteln föreslagit riksdagen att till bestridande av kostnaderna för en utredning angående jordförhållandena i Kopparbergs län för budgetåret 1923—1924 bevilja ett extra reservationsanslag å 54,000 kronor.

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

I sammanhang härmed hade statsutskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herrar *Olsson* i Mora och *Andersson* i Rasjön väckt motion, nr 100, vari hemställts, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte uttala, att för berörda utredning borde, förutom de av Kungl. Maj:t föreslagna sakkunniga, tillkallas jämväl representanter för den praktiska erfarenheten bland länets jordbrukande befolkning.

Utskottet, som i sitt utlåtande förordat, att vid utredningens igångsättande representanter för länets jordbrukande befolkning skulle tillkallas, hemställde,

a) att riksdagen måtte — — — lika med Kungl. Maj:t — — — 54,000 kronor; samt

b) att ovanberörda motion måtte anses besvarad genom vad utskottet i sitt utlåtande anförde.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Johan Nilsson* i Skottlandshus, *Andersson* i Eliantorp, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Norman*, *Persson* i Fritorp och *Lindskog*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I) att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte vinna riksdagens bifall; samt

II) att ovanberörda motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Den fråga, som vi i dag hava att behandla, är ju en gammal bekant. Den var för tre eller fyra år sedan uppe här i kammaren. Anledningen till att Kungl. Maj:t då framlade frågan var nära nog densamma, som den vilken nu förelegat för propositionens avgivande i år, nämligen de svåra jordförhållandena i norra delen av Kopparbergs län. Jag är den förste att medgiva, att dessa förhållanden icke längre böra få råda och att en ändring bör ske; det är endast beträffande själva sättet, medlen som man skall gå fram med, jag har skilt mig från Kungl. Maj:ts förslag liksom från majoriteten i utskottet.

Av den kungl. propositionen får man ingen klarhet om vad som egentligen avses att vinna. Det säges visserligen, att förslaget gäller ordnandet av jordförhållanden i Kopparbergs län, men jag antager, att det väl ändå inte är meningen, att man här skall taga dessa ord i deras allra vidsträcktaste betydelse. Vore *det* meningen, bleve det allt en jätteuppgift. Jag gör då det antagandet, att man härvidlag begränsar sig till att ordna dessa förhållanden så mycket

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.
(Forts.)

som det över huvud taget är möjligt genom någon slags skifteslagstiftning, plus kanhända stora statsbidrag etc., som ju också torde få ingå i en lagstiftning på detta område.

Om man går tillbaka en liten smula i tiden, finner man, att just i det område av vårt land, varom här är fråga, bodde den man, vilken åtminstone synligt föranledde det stora arbete, som är nedlagt på ett omarbetande av den nu gällande skiftesstadgan. Som bekant väcktes nämligen vid 1906 års riksdag av kammarens dåvarande ledamöter, sedermera talmannen, framlidne herr Persson i Tällberg samt kyrkoherde Enander en motion om en grundlig reform av våra skiftesförordningar. Denna motion är verkligen så utmärkt skriven och har så utmärkt innehåll, åtminstone i viktiga avsnitt, att jag nästan skulle kunna säga att den är rent av klassisk. Man kan icke göra en framställning rörande detta bättre, uttrycka vad man vill hava framfört, bättre än där på åtskilliga ställen är gjort. Denna motion var såväl till form som innehåll så utmärkt, att båda kamrarna gingo med på, att skriva till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t ville taga itu med arbetet på en förbättrad skifteslagstiftning. Framställningen resulterade, såsom vanligt, i en kommitté. I denna kommitté arbetade kammarens ledamot herr Wiklund och naturligtvis också förslagsställaren herr Persson i Tällberg. Det vore väl ändå synnerligen anmärkningsvärt, om man skulle kunna komma till en annan slutsats än att de tankar, som herr Persson i Tällberg hade rörande en bättre jorddelning, sträckte sig jämväl över de områden han själv såsom jordbrukare tillhörde. Det är nästan omöjligt att tänka, att han kunde helt och hållet absentera sig från sin egen och närmaste omgivning. Denna kommitté avgav sitt förslag 1911. Detta har sedan av en kommitté eller kommission överarbetats i vissa detaljer, vilken överarbetning var närmast föranledd av myndigheternas yttranden över förslaget. En annan kommitté har i en detalj ytterligare överarbetat förslaget, nämligen i fråga om styckningsförfarande och vad därmed äger sammanhang. Det synes mig då vara ytterst märkvärdigt, att man icke på detta område lagt manken så mycket till, att man något så när kommit fram till ett avgörande beträffande vad Kungl. Maj:t och riksdagen ville ifråga om skiftesförfarandet för hela landet. Jag föreställer mig nämligen, att när det nu gäller särskilda förhållanden i det ifrågavarande området i Dalarna, man väl ändå får tänka sig anknytningspunkter på så många ställen som möjligt med den skifteslagstiftning, som skall gälla för hela landet. Det torde väl icke gärna gå för sig att arbeta ut en skifteslag för detta område, som på alla punkter tvärt bryter med de stycken, som skola gälla för det övriga landet. Det skulle ju också vara en egenomlig ödets skickelse, om den man, som föranledde det arbete, vilket har resulterat i ett förslag på skifteslagstiftningens område, skulle hava skrivit blott för landet i övrigt men hans tankar inte det minsta skulle ha rört det område av landet, där han var hemma. Jag tycker något sådant svär mot all vanlig tankegång, och jag tror att det icke är någon lycklig uppslagsända man nu tagit fasta på.

Ty jag föreställer mig, att om man för skiftet i Dalarna behöver en uppmjukning på åtskilliga ställen av den för landet i övrigt gällande skifteslagstiftningen, så får man ändå ha någon utgångspunkt för det hela. Åtgärderna för de särskilda förhållandena få väl icke helt och hållet sväva i luften utan böra väl gå ihop med vad jag skulle vilja kalla rikslagstiftningen.

Nu gjordes som bekant ett försök för några år sedan, och riksdagen anslag för ändamålet 60,000 kronor. Jag har mig icke bekant, om hela anslaget förbrukades. Det är ju dock vanligt att så sker. Resultatet blev emellertid lika med noll. Då tycker jag, att det är litet egendomligt, att man nu börjar på precis lika oklara eller lika litet klara utgångspunkter och försöker med en ny expedition på det hållet. Ja, den nya expeditionen kan ju möjligtvis akta sig för det grund, som det föregående förslaget strandade på, men det finns nog tillräckligt med skär och svårigheter för den nya att fastna på, helst om man skall taga saken så, som utskottsmajoriteten framlagt sitt förslag.

Om vi taga skiftesförhållandena i hela landet i betraktande och vid studiet därav även gå tillbaka i tiden — därtill är man nästan tvungen, om man skall kunna få en uppslagsända för detta speciella fall — finna vi, att skiftet i vårt land först var tegskifte, enligt vilket envar delägare i förhållande till sin andel i det hela erhöll lika stor lott i alla de spridda ägostyckena. Så ungefär förfares ännu i dag i Dalarna. Sedan övergick man genom lagstiftning till storskifte. Därigenom förbättrades förhållandena i någon mån, men det blev mångenstädes synnerligen rörigt ändå. På åtskilliga skiften lades dock detta så bra, att man kan just icke komma synnerligen mycket längre. Så uppträdde den man, som gav en impuls till något nytt och bärande på området, nämligen Maclean. Emedan denne man var en stor och rik man, hade han möjlighet att göra försök på området. Denne mans stora gods enskiftades, och stora delar därav upplätos på arrende. Han hade visserligen mycket svårt att få dessa arrendegårdar besatta, men han lyckades. Några år svunno hän och man hade fått ett klart och tydligt vittnesbörd om det välsignelsebringande i systemet. Idén började att gripa omkring sig, och snart nog utkom en förordning om enskifte, som innebär helt säkert den högsta typ för jorddelning, som vi hava haft i vårt land. Den tillämpades på åtskilliga ställen nere i Skåne men ju mer man kom uppåt landet, desto mer visade sig svårigheterna att lägga en delägars jord i ett enda skifte. Man började då uppmjuka processen, och lagen om laga skifte tillkom 1827. Sedermera gjordes en hel del förändringar, mestadels tekniska, genom lagen av 1866. Därigenom rubbades emellertid icke, i stort sett, grunderna för 1827 års skifteslag. Sedan blev det små löpande förändringar, och så kom man fram till den stora punkten 1896, då styckningslagen gick igenom. Det är sannolikt ingen lag, som har så snabbt slagit igenom och så snabbt visat sina dåliga verkningar som just lagen om styckning. Man trodde, att när man lät de ekonomiska krafternas fria spel råda, så skulle det bästa utkristallisera sig av sig självt.

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Men man har funnit, att jorden har skiftats så, att det är svårt att samla bitarna nu igen. Det är också egendomligt, att när man gjorde den här iturivningsprocessen, så glömde man, att man förut hade haft en sak, som i någon mån reglerade förhållandena, nämligen besutenheten: man fick inte riva itu en egendom allt för mycket. Detta tog man bort och satte naturligtvis ingenting annat i stället. Och då styckningsförfarandet vidtog, så började även de skiften, som skedde efter laga skiftesmetoderna, att antaga nära nog samma typ. Eljest vore det väl omöjligt att tänka sig, att man kunde skifta ett stackars soldattorp i 237 bitar. Skall man nu komma till något bättre både beträffande rikslagsstiftningen och vad speciellt angår förhållandena i Dalarna, så är det tydligt, att det ovillkorligen fordras en lag om sammanläggning av jord inom skifteslagen. En sådan sammanläggning kan ju inte ske nu. Det som en gång är iturivet, det är iturivet. Jag tycker därför, att man just på den trakt, där en förändring allra bäst behövs, nämligen i Dalarna, borde söka göra någonting för att få till stånd en ny rikslagsstiftning på detta område, vilken kunde bilda den grund, varpå man kunde bygga, och den utgångspunkt, varifrån man kunde gå vidare fram.

På avdelningen hörde jag en hel del uttalanden om varför detta nu egentligen skulle göras. Man skulle, sades det, söka propagera, inverka på folket i de orter, det här gäller. Ja, det kan man ju göra, men jag tycker verkligen, att det är litet väl mycket att använda ett justitieråd till att propagera, och jag kan heller icke tro, att detta är det innersta skälet. När det är fråga om så allvarliga ekonomiska förhållanden i en ort som dessa, så har ju för övrigt Kungl. Maj:t till sitt förfogande dem, som skola taga vara på dessa förhållanden och på lämpligt sätt utreda dem, nämligen länsstyrelsen och främst landshövdingen, i vars uppgift det ju bl. a. ingår att se till de ekonomiska förhållandena i sitt län och naturligtvis i allra högsta måtto missförhållandena. Hade man valt den vägen för att inverka på folket, så tror jag, att utsikterna att uträtta någonting skulle ha varit åtskilligt större.

Nu kan man ju säga — och jag väntar mig, att de, som komma efter mig, skola slå på den strängen — att de nuvarande förhållandena i Dalarna äro rent olidliga. Ja, det vet jag. Jag har själv sett det ute på jorden och på lantmäterikontoret samt för fastighetsregistrets vidkommande. Så jag är inte så främmande för detta ärendet. Och under mitt arbete i styckningskommissionen fick jag ytterligare tillfälle att sätta mig in i detsamma. Jag föreställer mig emellertid, att man först och främst får göra sig den frågan: vad är anledningen till att ett sådant förhållande har uppstått i Dalarna som på intet annat håll i vårt land? Ja, man har givit det svaret, att det är dels de egenartade jordförhållandena och dels den omständigheten, att det finns så litet odlingsbar jord i förhållande till hela arealen. Men detsamma är ju förhållandet även på åtskilliga andra ställen i vårt land, utan att det därför blivit på samma sätt som däruppe. Vad som väl är det centrala, när man skall gå att besvara

frågan, det är skiftesvitsordet. Nu är det nog många av kammarens ledamöter, som inte ha vidare klart för sig, vad skiftesvitsord betyder. Och jag kan därför kortast sammanfatta det så, att det gäller, hur många inom ett skifteslag — vilket i regel består av en by eller annan avskärning av ett större område — som måste vara överens för att kunna genomdriva ett skifte. I vanliga fall, d. v. s. i vad gäller rikslagstiftningen, har staten hjälpt den, som har velat skifta. Staten har därvid nöjt sig med att blott *en* av skiftesdelägarna begärt skifte. Han har då fått det, under förutsättning, att det kunnat visas, att skiftet skulle lända till förbättring av jordbrukets skötsel, till sammandragning etc. eller överhuvud att skiftet skulle bli till gagn. Detta har, det vill jag inte förneka, i viss mån varit en despotisk åtgärd. Det är statens makt, som ställts bakom den enda personen, som sökt skifte. Men oaktat jag inte hyllar den jesuitiska satsen, att ändamålet helgar medlen, så kan jag dock inte vara blind för att just denna regel är det som har möjliggjort skiftena i vårt land, enskiftet och laga skiftet. Ty hade den inte funnits, utan skulle det hava varit majoritetens, som skolat söka, ja, då är det min orubbliga övertygelse — ehuru jag givetvis inte kan bevisa det — att inte hälften av Sveriges jord ännu i den dag som är hade undergått laga skifte. Som ung samtalade jag en gång med en nittioårig man från en grannby, vilken var den, som hade sökt laga skifte i den byn, och han sade mig mycket uppriktigt, att när han hade begärt skifte, så vågade han på ett halvår inte visa sig ute efter mörkrets inbrott. Ja, så grundligt var motståndet mot detta skifte överallt i landet. Det var rena undantag, då så inte var fallet. Och vari bottnade ytterst detta motstånd? Jo, i folkets kärlek till torvan, till den torva, man själv nedlagt sitt arbete på. Det var det, som låg under. Och det är naturligtvis denna känsla, som ligger under även hos Dalarnas bönder, en känsla, som jag på det allra högsta respekterar. Och jag tror, att vi skulle gjort klokt i att i vår övriga lagstiftning beträffande våra jordförhållanden hava tagit betydligt mer hänsyn till den känslan än vi gjort. Det är således inte min mening att slå på den strängen, att man ovillkorligen skall gå emot folket vill. Det är inte mitt sätt att se saken. Men jag är å andra sidan på det klara med, att skall det folk, det jordbruksfolk, som bor däruppe, komma till insikt om vad som kan och bör göras, så måste de ha en fast utgångspunkt att rätta sig efter. Och den utgångspunkten kan inte vara något annat än en reform av skifteslagstiftningen för hela landet. I samma ögonblick, som en sådan är genomförd, har man också det underlag, som man behöver för att gå vidare till de punkter, där en uppmjukning kan vara erforderlig, samt för att undersöka, vilka särskilda ekonomiska uppostringar staten kan behöva göra för just Dalarnas skiftesväsen utöver vad som göres på andra håll. Det är naturligtvis absolut omöjligt att för ett ögonblick tro, att befolkningen skall kunna taga den nuvarande skifteslagstiftningen till ett sådant underlag eller till en sådan utgångspunkt, när vi själva i riksdagen år 1906 nära nog enhälligt sade ifrån, att vi behöva en bättre lagstiftning på detta område. Och när man sedan under 17 år ned-

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Ang. utred-
ning rörande
jordförhål-
landena i
Kopparbergs
län.

(Forts.)

lagt så mycket arbete, då hava icke meningarna varit delade om, huruvida man skulle söka komma fram med något nytt på området. Nej, det var man klar med, men det var sättet, varpå man skulle gå fram, och även åtskilliga detaljer, som det gällde att utfinna.

Jag vill än en gång understryka, att skall man söka nå det målet på den väg, som statsutskottet och Kungl. Maj:t föreslagit, då har man kanske att vänta en ny 17-årig väg till detta skifte, ty man är betydligt klarare med skiftena i det övriga landet, än med dem här i Dalarna; och då vet jag inte varför man, om man inrättade en specialskifteslag där, skulle kunna fortare nå målet. Tvärtom, enligt min åsikt skulle det bli betydligt besvärligare.

Det är också en annan punkt, som jag skulle vilja betona, när det är fråga om skiftesförhållandena, och det är spörsmålet om ägodelningsrätterna. *Det* blir nog det avgörande, om vi nämligen för framtiden skola kunna komma upp ur den vågdal, som vårt skiftesväsende sjunkit ned uti. Det var en tid, nämligen på 1820-talet, då vi stodo främst på detta område i världen, men nu börja vi — det är betänkligt — att bli sämst. Nu skall jag överhuvud taget icke uppehålla mig vid ägodelningsrätternas form, huruvida de skola omfatta ett mycket stort område eller ett jämförelsevis litet sådant. Men vad jag aldrig kan godkänna, det är, att ägodelningsrätterna skola bli kvar på den ståndpunkt, där de nu stå. Även om man har den allra bästa vilja, så måste det, när man ser så många skiften, som äro gjorda så, att de sakna allt reellt berättigande, vara solklart, att när ägodelningsrätten godkänt något dylikt, då har den blott sett på det rent formella, att skiftena äro räta och icke för många, att kallelser till skiftessammanträdena blivit ordentligt kungjorda i kyrkan etc., d. v. s. just det, som borde hava varit oväsentligt i saken. Det är nog på denna punkt, som den stora proberstenen vid våra framtida skiften kommer att vara tillfinnandes, och då har man att se till, att ägodelningsrätterna dels bli så sammansatta och dels komma att arbeta på ett sådant sätt, att de kunna vaka över, att jordskiften, jordsammanläggningar, utbyten etc. ske på ett klokt och för jordbruket i dess framtid fruktbärande och gagnande sätt, allt med de minsta möjliga kostnader. Det är följaktligen kring denna punkt jämte frågan om skiftesvitsordet, som det hela vänder sig. Det vågar jag påstå. Allt det andra kan mer eller mindre jämkas tillhoppa.

Ja, det är ju möjligt, att man under tiden borde göra något i form av ett speciellt förslag på detta område, men saken bleve då i alla fall lika trängande för den övriga delen av landet. Det vågar jag påstå, ty så mycket har jag sett. Då tycker jag, att när jag vill avslå Kungl. Maj:ts förslag, så är det icke nog med att hava avslagit det. Jag är även skyldig att positivt komma med vad jag vill, och då synes det mig vara högst tänkvärt, att man snarast möjligt, helst redan nästa år, framlägger förslag till ny skiftesstadga för hela landet. Statsmakterna få då tillfälle att uttala sig om densamma, och vare sig den sedan oförändrad antages eller undergår någon förändring eller man säger, att man överhuvud icke kan gå med på den, så har man i alla fall en utgångspunkt, och man vet,

vilken statsmakternas ståndpunkt är. Då får befolkningen i norra Dalarna veta, vad den har att resonera om, och den får tillfällen att giva uppslag till vad som behöver göras, för att det överhuvud skall bliva möjligt att i skiftesväg genomföra, vad man åsyftar i dessa bygder. Sannerligen jag då kommer att säga nej till vad som då bör göras. Och sedan, om man då får särskilda ägodelningsrätter inrättade för detta område, och dessa i förening med länsstyrelsen göra sitt till, så skall det väl vara mer än underligt, om man då icke skulle komma fram till målet fortare, ofantligt mycket fortare än om man skall gå fram med en speciallagstiftning, som så att säga hänger på intet, såsom fallet är med den nu föreslagna. Man kan väl icke säga, att man skall taga den redan kasserade skifteslagstiftning, som vi nu hava, till utgångspunkt.

Sedan är det en sak, som står som ett stort frågetecken för mig, och det är denna: Vad har man för avsikter i fråga om den andra punkten, nämligen skiftesvitsordet? Ja, jag förstår, att det är ett mycket brännbart ämne, där Kungl. Maj:t icke sagt någonting, och där jag av utskottsmajoritetens yttrande indirekt får leta mig fram till, att denna, då den gick med på herr Olssons i Mora motion, väl också därmed indirekt blivit vid status quo. Beträffande skiftesvitsordet har jag nämligen tolkat dess uttalande på det viset. Jag får säga, att just denna punkt har jag synnerligen mycket funderat över. Men när man vet, att den kungliga förordning, som medgav det ifrågavarande undantaget, är daterad i februari 1859 — den är alltså precis lika gammal som jag själv — då förstår man också, att den så levat in sig bland folket, att den är gällande gentemot oss, och jag undrar överhuvud taget, om man kan komma ifrån den utan att på samma gång bryta mot den satsen, att kungsord äro kungsord. Men nu har ju åtskilligt talats sålunda: Ja, men man kan ju mjuka upp den, där det behöves. Det är väl icke alltid nödvändigt med majoritet. Det finnes ju många punkter emellan ytterligheterna. Ja, men vilken mellanliggande punkt man än väljer, så blir det i alla fall godtycke, det rena rama godtycket.

Ja, nu tycker man, att då jag sysslar med denna sak, så bör jag ändå tala så litet som möjligt om vad som är förenat med skiftesvitsordet. Men då tror jag, att man kommer ut riktigt på hal is. Jag får säga, att det här måste arbetas fram inifrån folkets led. Det, som sagts 1859 får lov att ännu gälla, och man måste giva folket möjligheter att jämföra en klok rikslagstiftning på detta område med dess nuvarande förhållanden. Då kan det bilda sig en fastare mening eller åtminstone någon mening om vad som bör göras och huru det bör göras på detta svårbearbetade fält. Väljer man den vägen, och, framför allt, gör man en sådan organisation, att man får ägodelningsrätter, som icke äro av blott formell natur, och som framför allt till ordförande hava gamla domare som äro väl förtrogna med jordförhållandena och som icke, på sätt nu sker i många domsagor, till ordförande hava annan än den ordinarie domaren — något som jag tror är en högst bidragande orsak till att vi kommit ut på det gungfly, där vi nu befinna oss — gör man detta,

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Ang. utred-
ning rörande
jordförhål-
landena i
Kopparbergs
län.

(Forts.)

och, säger jag, har man således tänkt sig väl för, då kommer man många gånger fortare fram än genom att göra något, som är konstgjort på nytt.

Det är också, när det gäller folket, en sak, som man icke skall glömma bort, nämligen folkpsykologien. Betänk då, att det först talats så mycket om de efterblivna förhållandena i Dalarna. Sedan skickade man ut den andra expeditionen, som totalt gick i kvav, och man hade knappast lugnat sig, förrän man skickar den nästa ut igen. Vad skola de tro? Naturligtvis, att statsmakterna skola utan vidare driva sin åsikt igenom tvärt emot befolkningens vilja. Något annat kunna de aldrig få intryck av. Den metoden är förkastlig, djupt förkastlig, och det vill jag säga, att i så måtto är Kungl. Maj:ts förslag bättre än utskottsmajoritetens, ty Kungl. Maj:t talar dock, om än blott en passant, om befolkningen. Men huru skall man under nuvarande förhållanden kunna tänka sig att överhuvud kunna arbeta fram någonting inom rimlig tid och med rimliga kostnader, om man följer de grunder, som utskottsmajoriteten framlagt eller, rättare sagt, efter den lösa skissering, som utskottsmajoriteten kommit med? Det är omöjligt, och det omöjliga kan ingen genomföra.

Här finnes helt säkert ett uppslag för Kungl. Maj:t, nämligen att söka få genomförd lagstiftning på området för hela riket så fort som möjligt. Jag för min del skall sannerligen — det vill jag understryka än en gång — när jag får höra det, icke vara njugg, när det gäller att offra medel för att kunna få fram det, som vi då anse Dalarna behöva. Men jag vill hava, åtminstone en liten smula sannolikhet för att statens medel icke gå bara till pappersutredningar och förslag, som läggas på hyllan, utan att det sker ett verkligt gagnande arbete för dessa medel.

Nu skall jag icke trötta herrarnas tålamod längre, men jag skall givetvis sluta med att yrka avslag å Kungl. Maj:ts av utskottet biträdade proposition och bifall till reservationen.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Åkerman**: Herr talman, ärade kammarledamöter! Det har varit mig en stor tillfredsställelse att konstatera, att alla inom utskottet, även de ärade reservanterna, äro ense om nödvändigheten av en ny separat lagstiftning i detta hänseende för den provins, som vi tala om, Kopparbergs län. I det fallet hava även myndigheter uttalat sig, och jag skall icke trötta kammarerna med något längre framläggande utav de sakerna, eftersom jag tänker, att alla hava reda på dem. Jag vill bara erinra om indelningskommissionens uttalande och lantmäteristyrelsens utlåtande, som båda gå ut på nödvändigheten av vissa särbestämmelser för Kopparbergs län beträffande skiftesväsendet. Misslyckandet av den expedition, som den föregående ärade talaren nämnde om, säger ju kommissionen själv till stor del hava berott på, att man icke kunde komma fram utan att man hade dessa särbestämmelser lagfästade. Då vi nu alla äro ense om nödvändigheten av denna separata lagstiftning, så är ju tvistefrågan här ingen annan än den: skall, såsom regeringen föreslagit och utskottets majoritet bifallit, utredningen om denna separata lagstiftning igångsättas ome-

delbart, eller skall man vänta, till dess skifteslagstiftningen är ett faktum? Regeringen och statsutskottets majoritet hava valt den vägen, att man bör omedelbart sätta i gång med utredningen beträffande Kopparbergs län, och — jag hoppas, att den föregående ärade talaren icke anser detta som någon ohövlighet från min sida — jag kan icke förstå, att han kan så strängt hålla på, att man skall vänta till dess skifteslagstiftningen är ett fullbordat faktum. Jag kan det så mycket mindre, som denna utredning, vilken nu är ifrågasatt, naturligtvis kommer att taga en avsevärd tid, så att man har all anledning att förmoda, att skifteslagstiftningen under tiden hin- ner skrida högst väsentligt framåt och kanske även, det vill jag hoppas, komma i hamn. Man har ju vidare tänkt sig ett intimt samarbete mellan denne Dalarnas utredningsman, om jag så får kalla honom, och dem, som skulle syssla vidare med skifteslagstiftningen. På det sättet kommer man ju ovillkorligen fortare fram, än om man skulle gå den av reservanterna föreslagna vägen.

Nu har det vidare anmärkts på, att det icke är några bestämda riktlinjer uppdragna för den stundande utredningen. Ja, mina herrar, jag vädjar till eder alla, om det skulle varit möjligt att åstadkomma sådana. Det är ju just svårigheten i de förhållanden, som här föreligga, som gör, att man med förtroende måste överlämna saken till en kompetent person, som får i intimt samråd med befolkningen söka finna någon utväg till frågans lösning. Angående detta samarbete med befolkningen vill jag erinra om, att regeringen redan i propositionen starkt framhållit, att utredningen naturligtvis skall ske i samråd med befolkningen. Detta har även utskottet understrukit, då det sagt, att utskottet förordar, att vid utredningens igångsättande representanter för länets jordbrukande befolkning tillkallas. Jag vill nämna, att mot detta utskottets utlåtande kan från min sida ingen invändning göras. Jag vill också nämna det, att då vi nu hava haft den lyckan att preliminärt få löfte från en person, som regeringen för sin del anser besitta den allra största kompetens på detta område, att han skall ställa sig till disposition för detta arbete, då vore det att beklaga, ifall anslag nu skulle vägras, ty det är väl ganska sannolikt, att denne man, när frågan en gång senare kommer upp, icke längre är lika villig som nu att ställa sig till förfogande. Även i den omständigheten synes det mig ligga ett skäl att icke nu ställa saken på framtiden utan slå till och antaga det förslag, som regeringen framlagt och statsutskottet förordat.

Den föregående ärade talaren hade ju åtskilligt annat att andra- ga, men såsom ärendet nu ligger och så pass begränsad som frågan i nu föreliggande skick är, skall jag icke närmare upptaga de saker, som han haft att invända mot. Det är i alla fall en omständighet, som jag måste uttala en stilla undran över, och det är, vad den ärade talaren nämnde, att med avseende å folkpsykologien, vi borde hava begripit, att, som den här saken nu ligger, komme ingen i Dalarna att reflektera på några vidare försök att ordna deras jordförhållanden. Jag må säga, att jag tycker det är tillräckligt att se, vilka personer som i den här frågan hava uppträtt. Jag ser inte att någon

*Ang. utred-
ning rörande
jordförhål-
landena i
Kopparbergs
län.*

(Forts.)

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

från Dalarna gjort några invändningar, och det finnes en motion från just denna provins, varav jag med tacksamhet konstaterar, att man på det hållet ställer sig sympatisk till förslaget. Det gör, att jag just i förlitande på folkpsykologien jämte mina ärade kolleger i regeringen vågar tro på bifall till vårt förslag och sedan på lycka och framgång till det arbete, som därav kan komma att bli en följd.

Herr Jansson i Falun: Jag är ju icke fackman på det område, som det här gäller, men jag måste dock säga, att jag icke fullt förstod, vart herr Olsson i Kullenbergstorp ville komma. Jag fattade honom närmast så, att han helst ville, att man skulle vänta med utredningen av skiftesförhållandena i Dalarna, till dess frågan blir klar för hela landet och att då Dalaprovinssen skulle falla under ungefär samma bestämmelser. Han gjorde sedan en reservation här och åberopade ett gammalt kungligt brev och yttrade, att det borde också vara ett verkligt kungord och äga bestånd. Är det så, herr Olsson, att herr Olsson är med om att detta kungliga brevts bestämmelser skola få giltighet även efter den föreslagna nya skifteslagstiftningen, så tror jag nog, att Dalarnas småbönder bliva honom synnerligen tacksamma därför, men då frågar jag: om herr Olsson är med om den saken, vad kan han då hava att invända mot att denna förberedande åtgärd vidtages för att klara upp en del andra förhållanden, som först måste försiggå, innan skiftet eller jordsammandragningen kan verkställas? Det gäller ju just att taga reda på äganderättsförhållandena. Det känner herr Olsson till lika väl som jag, huru det är ställt där uppe. Det upplystes i utskottet av landshövdingen i länet, att han av vederbörande häradsskrivare hade fått uppgift om att endast inom Ovan-Siljans fögderi finnas 26,000 ägolotter, som sakna lagfart, och då vill jag fråga, hur man skall kunna verkställa en ägosammandragning, om det icke finnes någon säker ägare till jorden. Och icke allenast för dessa människor utan även för det allmännas representanter, häradsskrivarna, som skola göra upp förteckningar, är denna sak av vikt, ty de kunna nu icke göra upp dem, därför att en sådan oreda råder. Det är en viktig angelägenhet att få den saken utklarerad. Det skulle därför krävas en arbetsstyrka från deras sida, som blir kanske lika dyrbar som utredningen. Det förefaller mig sålunda, att de skäl, som herr Olsson framförde för sitt avslagsyrkande, icke äro bärande, när det gäller denna utredning. Den kan, såvitt jag förstår, icke på något sätt verka föregripande på den allmänna lagstiftningen. Jag är viss om, att denna kan beslutas av statsmakerna och fortgå, även om den här utredningen kommer till stånd. Men i den långa motivering, som herr Olsson hade, tyckte jag ändå, att han en liten smula svävade på målet, huruvida han ändå icke skulle anse, att man kanske borde undersöka, huruvida skiftesvitsordsförhållandena för Dalarna skulle få bibehållas, ty han sade härvidlag att han ansåg, att dessa förhållanden icke obetingat på alla punkter få påkalla avvikelser från den allmänna stadgan. Jag förstår icke, om detta hans sista yttrande stämmer med hans tidigare fällda ord. Jag tillåter mig därför att tvivla på, huruvida Da-

labefolkningen verkligen har att från herr Olssons sida, ifall han skulle vara med när den här frågan förekommer, förvänta det kraftiga stöd, vilket han i sina slutord i sitt anförande verkligen utlovade, då han yttrade, att han var villig att vara med om att bevilja medel för ifrågavarande ändamål; och herr Olsson får verkligen ursäktas, om jag drager detta i tvivelsmål just på grund av hans föregående yttrande, nämligen det, som förekom i början av hans anförande.

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Nu är det så, att dessa ägostyckningsförhållanden är bedrövliga. Det är icke nog med att dessa bönder hava sina jordstycken på två eller tre ställen, utan jag har hört, att det finnes bönder, som utan att hava några större jordbruk alls, ändå hava sina jordar på 15 eller 16 ställen, och det är missförhållanden, som äro olidliga för ett rationellt jordbruk. Nog borde de i någon mån kunna rättas till, och jag är också viss om, att Dalabefolkningen icke sätter sig emot ett sammandrag av dessa jordlotter, förutsatt att den kan få reda på, att när detta sammandrag gjorts och skiftesförrättningen verkstälts, den icke på grund av de höga kostnaderna behöver gå ifrån sina jordbitar. Det är en sak, som man bör taga hänsyn till nämligen att den i största utsträckning värnar om möjligheten att bibehålla sina små jordbitar.

Ja, det är ungefär dessa synpunkter, som för mig varit avgörande, när jag fattat ståndpunkt till den här frågan, och jag tror, att riksdagen gör en klok och en god gärning, ifall den biträder vad utskottet hemställt; och jag har styrkts i denna min uppfattning genom vad herr statsrådet sade på grund av den motion, som framförts här i kammaren ifrån representanter, som själva äro jordbrukare eller nära hierade med jordbrukarna där uppe. Jag tror, att jordbrukarna i dessa trakter, under förutsättning att frågan blir förnuftigt behandlad, icke komma att ställa sig avvisande mot ett rationellt ordnande, och, herr talman, det är på grund av de synpunkter, som jag nu framfört, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Jag hade verkligen väntat, att flera av Dalarnas representanter skulle yttra sig i en fråga, som självklart är nära nog en livsfråga för dem. Jag vill nu endast litet besvara, vad herr statsrådet sade. Jag vill då säga, att jag tror herr statsrådet gick åtskilligt utöver vad jag yttrade. Framför allt strök jag icke under, att man borde, som man gör, när en vanlig kommitté tillsättes, bestämma ett begränsat avsnitt av det, som hörde till frågan och som man icke skulle hava rätt att gå utöver. Men här har man däremot gått till den andra ytterligheten. Man har uttryckt sig helt allmänt, man har talat om jordförhållandena i Dalarna, och det får väl herr statsrådet medgiva, att i det kan inläggas nära nog vad som helst. Jag tror ändå, att det varit nyttigt och framför allt betydligt mera upplysande för kammaren här, om man fått någon liten anvisning om, hur man tänkt sig att gå fram.

Så var det en annan sak i herr statsrådets anförande, som skymtade fram och som gjorde mig ännu betänksammare mot den kungl.

Ang. utred-
ning rörande
jordförhål-
landena i
Kopparbergs
län.

(Forts.)

propositionen, och det var just vad han sade om den här nya kommittén — jag vet inte om jag skall kalla den så, men namnet gör i varje fall ingenting till saken — d. v. s. de här nya männen, som nu skulle tagas fram och som skulle arbeta i närmaste kännning med dem, som fortsätta med arbetet på skifteslagstiftningen i hela riket. Ligger i detta statsrådets uttalande, att det är meningen att icke göra något definitivt för hela riket, innan man klarat upp de här förhållandena i Dalarna, då vore det sannerligen en riksolycka. Det får jag säga, ty man har väl icke i all rimlighets namn att vänta 17 år till, innan något framlägges från Kungl. Maj:t i det fallet.

Jag underströk också, att den särslagstiftning, som herr statsrådet talade om, väl skall hava någon utgångspunkt; och då ansåg jag att en sådan utgångspunkt borde vi väl hava i en ny skifteslagstiftning för hela riket. Med en sådan utgångspunkt given kunde det gå betydligt fortare att sedan komma till rätta med Dalaproblemet; men arbetar man på samma gång på två linjer, d. v. s. med rikslagstiftning på ena hållet och särslagstiftning på det andra, då måste jag, så länge statsmakterna icke uttalat sig, vidhålla, att då har man ingen fast punkt och då har icke heller befolkningen där uppe någon säker utgångspunkt att hålla sig till. Man kan göra det tankeexperimentet, att den nya rikslagstiftningen skulle göras så, att den fullt duger för Dalarna. Det är icke omöjligt att tänka sig det. Då undrar jag, om detta icke vore ett sätt att komma fram synnerligen fort.

Herr Jansson i Falun yttrade, att han ansåg en del av vad jag sagt vara oklart. Det får jag beklaga, att han så fann, men jag får säga, att både under utskottsbehandlingen och i dag var det oklart för mig vad han ville. Att han önskade bifall till den kungliga propositionen var visserligen klart, men vad han innerst i sak ville, det fick jag icke den minsta antydning om. Och herr statsrådet gick på den linjen, att man utan vidare ansåg, att det var jag som ville skjuta undan saken och draga långt ut på tiden. Nog tycker jag, att jag tydligt motiverat min ståndpunkt så gott det ställt i min förståelse, nämligen att den innebar just raka motsatsen.

Så var det frågan om folkpsykologien där uppe. Därvid begagnade nog herr statsrådet ett litet fritt citat i fråga om vad jag yttrade. Jag sade, att man icke kan komma ifrån det, att det skall arbetas inifrån hos folket självt och att man icke skaffar en psykologisk stämning genom att pressa utifrån. Det sker aldrig. Är det nu klart, vad jag menar? Det är faktum, att det är innerst ifrån som denna psykologiska känsla skall komma, och då kan väl icke herr statsrådet påstå, att man har ljusa förhoppningar, när man går med på det här anslaget. Jag får säga, att skulle det misslyckas denna gång, så tror jag, att man står betydligt sämre än om herr statsrådet hade rikslagstiftningen klar. Då är man — det vill jag understryka än en gång — inne på den rätta kungsvägen, och då kan man med allvar säga till folket: Nu kan ni reflektera på, hur rikslagstiftningen skall se ut och hur den kommer att verka, nu kan ni angiva åtminstone vad ni vill hava förändrat och hur ni vill, att förändringen skall ske. Det har jag icke hört av någon, som yttrat sig

i frågan, men alla tyckas tro på att lösningen skall rent ramla från höjden. Nej, jag tror icke på det underverket. En fast grund få vi icke förrän vi få rikslagstiftningen till stånd.

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Åkerman**: Jag kan icke tänka, att det är någon annan än den föregående ärade tälaren, som så illa förstått vad jag sade, men för att icke ett missförstånd skall vara möjligt, vill jag uttala att det är regeringens bestämda avsikt att snabbast möjligt driva fram skifteslagstiftningen; och under sådana förhållanden finner jag det ganska sannolikt, att denna stora lagstiftning kommer att föreligga färdig, innan utredningen om förhållandena i Dalarna blivit slutförd.

Herr **Bengtsson** i Norup: Det är ju så, att det råder mycket säregna förhållanden beträffande skiftesväsendet i Dalarna i jämförelse med andra landskap, och det gör, att frågan är av mycket ömtålig natur. På grund av dessa förhållanden är frågan om äganderätten till jorden svår att utreda.

Är det så, att utskottets förslag här vinner majoritet, så vilar på den person, vilken får sig utredningen anförtrödd, på samma gång som det skänkes honom ett stort förtroende, ett synnerligen stort ansvar, ty det fordras ett mycket stort förstånd och en stor försiktighet för att kunna tillrättalägga de egendomliga förhållandena, som råda där uppe. Det har nämligen utbildat sig en sådan praxis där uppe, att det är omöjligt att få reda på äganderättsförhållandena, detta därför, att dessa vanligen ordnats genom samjedelning. Man går ut på fälten och sätter ut märken, och barnen få vid arvsskiftena taga emot dessa lotter efter som de kunna samsas; och detta har gjort, att det icke är möjligt för statens ämbetsmän att få någon reda i de verkliga äganderättsförhållandena och att säga var gränserna gå.

Det var på tal av herr Jansson i Falun om de vilande lagfartsansökningarna, som i en domsaga uppgå till 26,184 och i en annan till 18,725. Lagfartsansökningarna vila och kunna icke avgöras. Då nu i skilda domsagor dessa ansökningar uppgå till tiotusental, förstå vi, att man kan icke låta detta vara utan vidare. Nu säger den ärade reservanten här i sitt anförande, att enligt hans mening det starkaste motivet för uppskov är, att man skulle söka få till stånd en lika skiftesstadga för hela landet; men jag är övertygad om, att herr Olsson i Kullenbergstorp lika väl som vi andra inte tror på, att en stadga, som skall komma till med hänsyn till förhållanden, som under snart sagt århundraden rått i andra delar av landet, kan lämpa sig för dessa särskilda förhållanden som råda i Dalarna. Den stadgan får nog se litet annorlunda ut än den, som kan tillämpas i Dalarna. Det vore säkerligen lyckligt, om man kunde gå till väga i den grannliga form, som jag nyss sagt, och varom motionärerna uttala sig, att utredningen bör ske i samråd med länets jordbrukare och icke huvudsakligen med lantmästarna och juristerna så att befolkningens synpunkter kunna komma till sin

Ang. utred-
ning rörande
jordförhål-
landena i
Kopparbergs
län.
(Forts.)

rätt. Kunde man på detta sätt komma fram till en övergångsstadga till den stora skiftesstadgan, så skulle det vara lyckligt för länet. Jag kan icke i reservanternas yrkande se något skäl, som är bärande, ty det kan icke rimligtvis begäras, att den nya stadga, som skall uppgöras, skall vara tillämplig i hela landet på lika sätt. Hade Dalarna i likhet med de andra landskapen undergått skifte för årtionden sedan, hade det varit naturligt, att samma stadga skulle tillämpas för hela landet, men nu kan det ej gärna vara möjligt.

Jag vill också understryka vad herr statsrådet sade, att ifrån Dalarnas representanter har här icke rests något motstånd, och då måste det synas mycket egendomligt, att ett dylikt skall komma från så avlägset håll som Skåne. Då jag också är från denna provins och i statsutskottet varit med om den förberedande utredningen, har jag ansett, att därifrån även bör höjas en röst i motsatt riktning.

Nu har det också sagts, att man bör vänta på jordägarnas initiativ. Ja, när man känner till den konservatism, som finnes bland jordägarna, där man älskar sin torva och där man så att säga för framtiden vill ordna på samma sätt, som skett under gångna tider, så må jag säga, att den som tror, att från dessa jordägars sida skall komma något förslag till reform, han får gå och hoppas ännu ett århundrade, utan att det blir något initiativ från deras håll. Det är därför, som jag anser, att det var riktigt och välbetänkt, att regeringen kom med detta förslag. Försök har ju förr gjorts att få ordning i denna angelägenhet och utan att giva mig in på personligheter eller draga fram några namn, vill jag dock säga, att ansvaret att detta icke lyckades torde vila på en statens ämbetsman, som gick fram på ett oförståndigt sätt och därför misslyckades.

Det behövs en mjuk hand på detta, innan den allmänna stadgan kommer, så att det hela blir tillrättalagt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag är i allmänhet icke just benägen för nya anslag, ty det tarvas sparsamhet i dessa tider, men att man icke vill bevilja detta anslag, är synnerligen svårt att förstå, åtminstone för den som har en liten smula aning om de orimliga förhållanden och de för varje år allt olyckligare förhållanden, som råda i Dalarna. Där är ju rent av omöjligt att erhålla laga skifte, sådan ställningen nu är. Största delen eller åtminstone en mycket stor del av jordfördelningen är icke lagenligt tillkommen utan genom sämjedelning, och då lär det icke gå att erhålla någon lagfart. Därför erfordras ovillkorligen, såvitt jag förstår, att en mycket vidlyftig och tidskrävande utredning sker, innan man kan få reda i jordförhållandena däruppe. Hurudan ställningen på sina håll är, kan man märka därav, att det till exempel finnes gårdar med fem tunnland jord, fördelad på 30 håll. Skall jorden ytterligare delas upp, så kan man där icke vända med en katt en gång, mycket mindre med ett par hästar. De kostnader, som staten skulle få vidkännas för detta ändamål, som avser att åstadkomma laga

skifte, blir i realiteten inga kostnader för staten, försåvitt jag kan tänka mig. Ty bli jordförhållandena drägligare, stiger också jordvärdet, och då får staten sitt igen mångdubbelt i form av skatt.

Jag har velat säga dessa ord, för att även från lantmannahåll i mellersta Sverige något skulle bli utsagt i detta fall. Vi hava fått lyckligare förhållanden här nere, och då böra vi också se till, att våra vänner i denna provins få det någorlunda drägligt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Herr Olsson i Mora: Herr talman! Jag kvitterar tacksamt herr Olssons i Kullenbergstorp uttalande i debatten, att man icke skall ovillkorligen gå emot vad befolkningen vill i den nu föreliggande tvistefrågan. Att detta uttalande sedermera från herr Olssons sida kompletterades med den uppriktiga men kanske överflödiga bekännelsen, att han icke glömt den gamla jesuitregeln, att ändamålet helgar medlen, utan att han väl visste vilka oerhörda välsignelser, som ett framtvinget skifte på många håll medfört, innebar för mig ingen överraskning. Jag har från det håll, som företrädes av herr Olsson i Kullenbergstorp, hört åtskilliga röster, som skrattat åt talet om särbestämmelser för Kopparbergs län, röster, som betraktat Dalarna i jordbrukshänseende ungefär som ett slags museum, och röster, som alls icke skulle taga det tragiskt om ett skifte framtvingades, som skulle medföra ekonomisk ruin för en massa småbönder. Huvudsaken för dessa talesmän har synts vara, att denna sak uppe i Dalarna ordnas efter skånskt mönster.

Jag vill emellertid icke falla för frestelsen att närmare ingå på en polemik mot herr Olsson i Kullenbergstorp, utan jag skall inskränka mig till att säga några få ord i själva sakfrågan.

Jag skulle vilja säga, att det knappast finns någon, som med ingående kännedom om Dalarnas jordförhållanden numera förnekar nödvändigheten av att Kopparbergs län åtminstone tills vidare hålles utanför den för landet i övrigt avsedda jorddelningslagstiftningen. Så har det, såsom redan erinrats om här i debatten, varit av ålder, och så torde det nog även komma att bli på grund av förhållanden, som även enligt lantmäteristyrelsens erkännande för några år sedan icke enbart bero på inrotad sedvänja och säregna egenskaper hos befolkningen — den »sunda konservatism» med andra ord, som herr Olsson i Kullenbergstorp med allt skäl prisade — utan också på den undantagsställning, som Dalarna från äldre tider intagit ifråga om villkoren för jordens delning, vidare på den osäkerhet ifråga om de bestämmelser, som under särskilda tider gällt, vidare på bristande uppsikt över dessa bestämmelsers efterlevnad och slutligen på innehållet i de bestämmelser, som sedermera utfärdats för att råda bot på jordsplittringen. Numera torde det som sagt, bland dem, som på nära håll lärt känna dessa säregna förhållanden, icke finnas någon som tror på möjligheten att så utforma den nya jorddelningslagstiftningen, att den utan vidare kan tillämpas även i Dalarna; utan bestämmelser, anpassade efter Dalarnas säregna förhållanden, bli nog även i fortsättningen nödvändiga. Är den saken klar, framstår

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

det också åtminstone för mig som ett önskemål att få en utredning om dessa sarsbestämmelser så snart som möjligt. Jag kan icke böja mig för exempelvis professor Wohllins i går framförda argument. att dalaallmogen har rätt sig med de nuvarande förhållandena i över 500 år, och då bör den också kunna göra det ännu några år i avvaktan på den nya allmänna skiftesstadgan. Med denna visdom tilllämpad i praktiken skulle icke blott professor Wohlin kunna lämna politiken för att odelat ägna sig åt sin professur utan även hela riksdagen saklöst kunna upplösas, ty vi ha ju rätt oss i över 500 år utan de beslut, vi nu gå att fatta. Jag kan icke böja mig för den visdomen och kan icke finna, att det föreligger några övriga verkligt bärande skäl för de uppskovstankar, som framförts i reservationen och i debatten här i dag. Jag kan icke se annat än att, om riksdagen nu avvisar utskottets förslag med anledning av Kungl. Maj:ts proposition och vi utan vidare slå oss i ro, riskera vi att få en jorddelningslagstiftning, som måhända för Dalarna skall kännas som en tvångströja och som i denna landsända kanske skall göra den sista villan värre än den första. Eller också skola vi, då förslag till ny jorddelningslagstiftning inom kort föreligger till riksdagens slutliga prövning och avgörande, kanske utan hjälp få driva våra krav på särbestämmelser för Kopparbergs län som ett rent provinsintresse. Herr Olsson i Kullenbergstorp åberopade den om vår skifteslagstiftning högt förtjänte Daniel Persson i Tällberg. Det giver mig anledning att erinra om, att om det var något i denna fråga som Daniel Persson bestämt höll på, så var det, att Dalarna skulle akta sig för att befrämja en sådan utveckling, att denna sak skulle komma att betraktas som ett rent provinsintresse. Jag tror icke, att detta vore lyckligt. Jag tror icke heller, att det vore lyckligt att gå den väg, som herr Olsson i Kullenbergstorp förordar, att först avvakta den dag, då den allmänna jorddelningslagstiftningen ligger på riksdagens bord och då besluta vad som passar för riket i stort sett, och sedan komma med kravet på särbestämmelser för Kopparbergs län. Jag är tacksam för den välvilja, som kom till uttryck i herr Olssons i Kullenbergstorp löfte om hjälp åt oss stackars dalamän, när den dagen är inne, men jag är icke övertygad om, att alla då skola vara lika välvilliga som herr Olsson i Kullenbergstorp säger sig vara. Jag tror icke, att det någonsing är klokt att kasta jästen efter degen i ugnen.

Den utredning, som nu proponeras, avser en lösning av Dalar-
nas jordfråga, som i möjligaste mån anknyter sig till de nuvarande förhållandena. Den har till huvudsakligt syfte att åstadkomma en lämplig ägosammandragning. Den åsyftar en lösning under största möjliga hänsynstagande till från ortens befolkning framförda synpunkter och den skall verkställas med anlitande av den praktiska sakkunskap, som står att vinna från den jordbrukande befolkningens sida. Med dessa garantier knutna till utredningen — och jag behöver väl icke påpeka, att herr Olssons i Kullenbergstorp tal, att det icke gives klara direktiv, redan fått sin vederläggning från statsrådsbänken i och med en erinran om att ifall klara direktiv redan nu kunde

givas, skulle hela utredningen vara tämligen överflödigt — med dessa garantier för ett lyckligt resultat av utredningen, så långt man kan hoppas att komma med den, ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Vibberbo, *Hansson* i Bäck, *Eriksson* i Grängesberg, *Pettersson* i Hällbacken och *Andersson* i Rasjön.

Herr **Lindgren**: Då dalafolket förra året kallades till sammanträde i denna fråga av den tillsatta kommittén, började folket undra och spörja över vad som hade hänt, eftersom staten ingrep i dess egna angelägenheter. Allmänt framställdes den frågan, vem som föranstaltat denna utredning. Jag tror, att allmänna meningen i Dalarna är den, att man i detta fall vill vara i fred. Man har ännu icke själv klagat över förhållandena, sådana som de äro, och man har i stort sett inga olägenheter av dessa förhållanden. Jag tror, att man blåser upp frågan till proportioner, som icke äro riktiga, ty låt vara, att det åberopas, att ett jordbruk består av så och så många delar, så är därmed icke sagt, att man klagat över det där uppe. Jag tror, att Dalarnas befolkning skulle vara mycket tacksam, om riksdagen lämnar hjälp den dag det verkligen behövs hjälp, men man är också mycket tacksam, om man till dess får själv sköta sina egna intressen och vara i fred.

När man ser, att här igångsatts arbeten på en skifteslagstiftning, som skall gälla hela landet, och man får klart för sig, att även provinsen Dalarna skall utan vidare inrangeras under denna skiftesstadga, ställer man sig nog så betänksam, ty man har ingen garanti för att icke så kommer att ske. När man noggrant sätter sig in i denna fråga och vad som här föreligger, blir man överraskad. Här äro två starka meningar, som i form stå emot varandra, men i verkligheten syfta båda åt samma håll. Båda meningarna gå bestämt fram mot det syftet att krossa Dalarnas gamla skiftesverk. Kungl. Maj:t och statsutskottet vilja genom en utredning söka få en mjuk övergång till nya förhållanden och de nya skifteslagarna. Reservanterna åter anse, att här behövas inga utredningar, utan när den nya skiftesstadgan blir färdig och antagen, skall den utan vidare gälla även för Dalarna. Det är således ej här frågan om, huruvida Dalarnas skiftesbruk skall bibehållas eller icke, utan om den nya skiftesstadgan för hela landet skall tillämpas på Dalarna med tvång eller icke. Så enkel har den saken blivit nu.

Man frågar sig då: vad ont har Dalarnas gamla säregna skiftesverk gjort landet? Det enda, som i handlingarna förekommer om den saken, är att i Dalarna skulle råda en kameral oreda i lagfartshänsende, och detta skulle nu nödvändiggöra ny skifteslag. Men det har icke kunnat påvisas, att man sökt att på grundvalen av Dalarnas egen skiftesstadga genom förbättringar söka reda ut trasslet. Man vill tydligen kasta ut barnet med badvattnet.

Ingen har emellertid påpekat det rent gagneliga, som denna

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.
(Forts.)

dalafolkets säregna skifteslag verkat för folkets egna förhållanden. Hembildningen vid jordbruket har underlättats och skyddats, och jordbruket har i stort sett drivits upp i kultur, så att det kan tävla med de sydliga provinserna. Genom sin skiftesstadga har Dalarna kunnat bevara sin gamla bondekultur, sin bondebefolkning och i lugn och ro utveckla sina försörjningsmöjligheter. 1859 års skiftesstadga fastställde, att skiftesförrättning kunde vinnas först sedan $\frac{2}{3}$ av skifteslagets skattetal ansökt därom. Dalarna har genom denna garanti förskonats från dessa i många fall livstidslånga laga skiften och den otrygghet, som genom dessa tillskyndas jordägarna. Detta har också medverkat till att trävarubolagen icke fått sina fingrar med i socknarnas och jordägarnas inre förhållanden. Orsaken till att denna fråga nu framkommit är icke den, att folket i Dalarna begärt en förändring. Det är staten genom sina ämbetsverk och sina ämbetsmän, som drivit fram kravet på en förändring. Det ligger mig emot att lagstifta för ämbetsmännen mot folkets uttryckliga vilja. Och då denna vilja sluter sig bergfast om vad som är tradition, sed och rätt för provinsens folk, är ärendet även mycket ömtåligt. Det är väl i alla fall så, att det bör vara folkets egen sak att besluta i sådana saker, som utgöra dess bärning och utkomst. Jag förstår därför icke det statsintresse, som bygger broar över folkets egen vilja och skapar befallande makter över folkets välfärd emot dess egen vilja.

Då jag nu är övertygad om att krav kommer att göra sig gällande för att inränga Dalarna i den allmänna skiftesstadgan och jag nu står inför nödvändigheten att ge min röst åt något av förslagen, så är för mig varken det ena eller det andra förslaget tillfredsställande. Men absolut nödvändigt är, att om en ändring skall genomföras, så fordras det framför allt för folket en mjuk övergång. Förutsättningarna för att utredningen skall bli av något värde äro, att folket får göra sitt inflytande gällande, och jag anser det därför nödvändigt, att riksdagen ger vissa direktiv för utredningen, så att denna ej får samma negativa resultat som den Hamrinska.

Med anledning av vad jag nu anfört ber jag, herr talman, då jag icke kan gå med på vare sig den kungl. propositionen eller utskottets förslag, sådana dessa nu föreligga, och ej heller på reservationen, att få yrka återremiss av ärendet till utskottet med begäran, att utskottet ville genom förnyat utlåtande framlägga de direktiv för utredningen, som i likhet med mom. 2 i 1859 års skiftesstadga helt giva garanti för att ansökning om laga skifte skall understödjas av minst $\frac{1}{4}$ del av skifteslagets skattetal för att äga skiftesvitsord, samt att det bestämt anges, att de vid utredningens igångsättande deltagande representanterna för länets jordbrukande befolkning skola väljas av socknens jordägare på allmän kommunalstämma för varje skifteslag efter skattetal, samt att dessa förtroendemän även skola var och en för sitt skifteslag hava inflytande på utredningsarbetet ävensom att utredningen inriktas så, att ägoskillnadsrätter i de olika domsagorna sedermera kunna lösa de tvistigheter, som uppstått jordägarna emellan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Jag är herr statsrådet synnerligen tacksam för det löfte, som gavs, och jag skulle hava varit ännu tacksammare, om icke av det sista uttrycket i hans anförande framgått, att åvägabringandet av en rikslagstiftning på detta område kanske kommer att flyttas rätt långt fram i tiden. Hade man kun- att få ett löfte om att man till exempel till nästa år eller låt oss säga till år 1925 skulle kunna vänta något i detta avseende, hade det varit den bästa behållningen av diskussionen här i dag, oavsett hur det går med den här kommittén, ty jag skall icke taga till repet, om Kungl. Maj:t får sin vilja igenom på denna punkt.

Jag tror nog ändå, att även vår ärade ålderspresident här vände sig mot åtskilligt, som jag aldrig yttrat. Jag har aldrig sagt, att det nödvändigtvis skulle behöva bli sådana förhållanden, att man icke skulle kunna vända med en katt på de olika skiftena. Nej, herr Åkerlund måtte icke alls hava hört på vad jag sade, och det är ju förlåtligt, ty jag har blott diskuterat det sätt, varpå man skall kunna nå fram till ett resultat fortast, bäst och mest i överensstämmelse med befolkningens önskan. Det är detta jag diskuterat om, och jag har ingenting sagt, som skulle kunna tolkas så, att jag vore den, som särskilt skulle vilja göra gällande, att det får vara som det är i Dalarna. Det protesterar jag emot, när det lägges ett sådant uttryck i min mun.

Den ärade talaren på Dalabanken kom in på jesuitregeln. Jag tror, att vi kunna vara sams om att icke vidare fortsätta den diskussionen, ty på det området blir jag alltid slagen av talaren. I sak fick jag intet annat besked, än att man skall över huvud taget sätta igång denna utredning, men även denne talare aktade sig mycket noga för att säga ett enda ord om vad man åsyftar. Man framhåller olägenheterna av förhållandena, sådana de nu äro, men man tiger absolut med vad man vill. Jag har icke ofta i min tid hört ett sådant sätt att resonera, ty man har åtminstone brukat angiva en liten smula — om det än icke kan kallas direktiv — vad man syftar till. Men därom hör man här absolut ingenting; det äro alla talare ense om.

Min ärade kamrat herr Bengtsson i Norup underströk ytterst kraftigt, att det skall ske i enlighet med befolkningens önskan. Det är icke så länge sedan det var ombud från alla socknar däruppe i jordbruksutskottet och talade om vad som var befolkningens önskan. Det är icke längre sedan än att jag minns det. Vad befolkningen då ville har jag klart för mig; huruvida åsikterna kantrat om på de sista veckorna, kan jag icke avgöra. På samma gång som herr Bengtsson i Norup säger, att vi skola hålla oss strikt till befolkningens önsknings, så säger han i fortsättningen, att om det är jordägarna, som det kommer att bero på, nämligen då det gäller skiftesvitsord, dröjer det nog hundra år. Jag skulle då vilja fråga, räknar herr Bengtsson i Norup icke jordägarna i Dalarna till befolkningen?

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande yrkandet om ärendets återremitterande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till

Ang. utredning rörande jordförhållandena i Kopparbergs län.
(Forts.)

berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Härefter gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Ang. övervakande av utlännningar.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till en särskild polisbyrå för övervakande av här i riket vistande utlännningar begärdes ordet av

Herr Jansson i Falun, som yttrade: Sedan vi behandlade denna fråga på avdelningen, har gjorts erinran om att den summa, som här föreslagits för ifrågavarande polisbyrå, icke skulle vara tillräcklig för sitt ändamål, utan att det oavvisligen skulle behövas ett större belopp. Vi hava därför på avdelningen ansett oss icke böra motsätta oss, att beloppet höjes med 10,000 kronor, varom framställning gjorts från dem, som hava hand om närmaste ledningen av byrån.

Jag ber därför, herr talman, att få föreslå den förändringen, att i motiveringen 50,000 kronor ändras till 60,000 kronor och att det även i klämmen kommer att stå 60,000 kronor i stället för 50,000 kronor. Samma yrkande är även framställt i första kammaren; jag vet icke, om kammaren fattat beslut ännu, men jag tillåter mig i alla fall enligt överenskommelse på avdelningen att yrka, att utskottets hemställan bifalles med dessa ändringar i kläm och motivering.

Vidare anfördes ej. Efter att herr talmannen givna propositioner i ämnet biföll kammaren det av herr Jansson i Falun framställda yrkandet.

§ 6.

Om ändring i fattigvårdslagen.

Härpå föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om upphävande av den i 53 § av lagen om fattigvården stadgade skyldighet att göra skriftlig anmaning; och yttrade därvid

Herr Paulsen: Herr talman! I anledning av den av mig väckta motionen säger utskottet: »Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att de vid fattigvårdslagens tillkomst hysta förhoppningarna om fattigvårdstvisternas minskning hittills icke uppfyllts, i det att tvärtom en avsevärd stegring i desammas antal inträtt, men att utredning av vederbörande statsmyndighet igångsatts till klarläggande av de särskilda anledningarna hertill och möjliga botemedel däremot. Av samma redogörelse torde ock framgå, att vid de över-

väganden, vartill nämnda utredning efter dess slutförande självfallet kommer att föranleda, även spörsmålet om anmaningsförfarandets bibehållande eller eventuellt vidare utbyggande torde komma att bli föremål för en ingående omprövning. Då sålunda den av motionären väckta frågan kan förutsättas komma att i ett vidare sammanhang inom den allra närmaste tiden bli föremål för vederbörlig prövning samt denna icke lämpligen synes böra föregripas genom ett ståndpunkttagande till frågan från riksdagens sida på grundval av nu föreliggande motion, anser sig utskottet böra hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

*Om ändring
i fattigvårdslagen.
(Forts.)*

Då således utskottet ställer i utsikt, att frågan kommer på riksdagens bord i en nära framtid, har jag ingenting att tillägga och icke heller något yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av gällande bestämmelse om självskrivenhet för kyrkoherden eller den hans ämbete förestår att vara ordförande i barnavårdsnämnd.

Ang. kyrkoherdes självskrivenhet såsom ordförande i barnavårdsnämnd.

Därvid anförde

Herr **Paulsen**: Herr talman! I anledning av denna motion säger utskottet: »Då såsom av ovan lämnade redogörelse torde framgå grundad anledning finnes till antagande, att det i nu förevarande motion framförda spörsmålet kommer att i en snar framtid i ett större sammanhang bringas under riksdagens omprövning, finner utskottet det ej lämpligt, att samma spörsmål nu på grundval av förevarande motion upptages till fristående behandling.»

Då således även här utskottet ställer i utsikt, att frågan med det allra snaraste kommer på riksdagens bord, har jag icke heller i detta fall något yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Herr **Jensen** avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

Ifrågavarande motion, som erhöi ordningsnumret 216, bordlades.

§ 9.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

År 1923 den 20 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:*vid kontoret i Göteborg*

herr	<i>Åkesson, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	med 36 röster,
»	<i>Neiglick, Fritz</i> , kapten, Göteborg,	» 36 »
»	<i>d'Orchimond, Fredrik</i> , f. d. handlande, Floda,	» 36 »
»	<i>Larsson, L.</i> , landstingsman, Huveröd,	» 36 » ;

vid kontoret i Malmö

herr	<i>Wikborn, N.</i> , lantbrukare, Arrie, Månstorp,	med 36 röster,
»	<i>Cavalli, Gustaf</i> , överstelöjtnant, Malmö,	» 36 »
»	<i>Johansson, P. A.</i> , kassör, Malmö,	» 36 »
»	<i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	» 36 » ;

vid kontoret i Falun

herr	<i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 36 röster,
»	<i>Nordin, G.</i> , major, Falun,	» 36 »
»	<i>Sandström, Carl</i> , kamrer, Orsa,	» 36 »
»	<i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	» 36 » ;

vid kontoret i Gävle

herr	<i>Hållander, Alb.</i> , handelsföreståndare, Gävle,	med 36 röster,
»	<i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 36 »
»	<i>Bergsten, Knut</i> , tryckeriföreståndare, Gävle,	» 36 »
»	<i>Aldén, Robert</i> , kontorschef, Gävle,	» 36 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr	<i>Bökman, E.</i> , rektor, Halmstad,	med 36 röster,
»	<i>Ehrenborg, G.</i> , major, Halmstad,	» 36 »
»	<i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	» 36 »
»	<i>Dahlberg, John</i> , handelsföreståndare, Halmstad,	» 36 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr	<i>Tham, K.</i> , rektor, Härnösand,	med 36 röster,
»	<i>Carlsson, V.</i> , häradskrivare, Härnösand,	» 36 »
»	<i>Hallin, E.</i> , kassör, Örnsköldsvik,	» 36 »
»	<i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 36 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Johansson, Edvard</i> , Häradsköp. Skillingaryd,	med 36 röster,
»	<i>Gislén, Knut</i> , landskamrerare, Jönköping,	» 36 »

herr <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	med 36 röster,
» <i>Jonsson, Johan</i> , landstingsman, Norrahammar,	» 36 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Schött, Helmer</i> , tullförvaltare, Kalmar,	med 36 röster,
» <i>Wickbom, J. A. O.</i> , rektor, Kalmar,	» 36 »
» <i>Modéer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	» 36 »
» <i>Karlsson, Hjalmar</i> , landstingsman, Kalmar,	» 36 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Rydén, Magnus</i> , förste marinintendent, Karlskrona,	med 36 röster,
» <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby	» 36 »
» <i>Lundblad, Hj.</i> , kyrkoherde, Hällaryd,	» 36 »
» <i>Brorsson, N.</i> , kantor, Asarum,	» 36 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Berg, N. A:son</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	med 36 röster,
» <i>Falk, H. H. W.</i> , kapten, Karlstad,	» 36 »
» <i>Göthberg, A. H.</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	» 36 »
» <i>Mossberg, Gustaf</i> , handlande, Framnäs, Blomskog,	» 36 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 36 röster,
» <i>Wingren, H.</i> , kamrer, Kristianstad,	» 36 »
» <i>Witzell, C.</i> , f. d. riksdagsman, Örkelljunga,	» 36 »
» <i>Akesson, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Raskarum, S:t Olof,	» 36 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Svensson, Joh.</i> , disponent, Linköping,	med 36 röster,
» <i>Träff, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	» 36 »
» <i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 36 »
» <i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 36 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Bexell, Albert</i> , stadsfogde, Luleå,	med 36 röster,
» <i>Nordberg, Alb.</i> , kyrkoherde, Neder-Luleå,	» 36 »
» <i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn,	» 36 »
» <i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	» 36 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Jonzon, P. G.</i> , landstingsman, Leksberg, Mariestad,	med 36 röster,
» <i>Bohlin, J. Z.</i> , skollärare, Fyrunga,	» 36 »

herr *Johansson, Alf.*, lantbrukare, Rambortorp, Låstad, med 36 röster,
 » *Andersson, Justus*, kommunalordförande, Karlsborg, » 36 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr *v. Malmborg, Karl*, kapten, Wii, Okna, med 36 röster,
 » *Eriksson, Karl*, f. d. riksdagsman, Lundby, Okna, » 36 »
 » *Lagerbäck, A.*, kassör, Norrköping, » 36 »
 » *Ringkvist, A.*, folkskollärare, Norrköping, » 36 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr *Sjöström, G.*, kyrkoherde, Tuna, Larslund, med 36 röster,
 » *Weinberg, B.*, f. d. godsägare, Nyköping, » 36 »
 » *Winblad, Oskar*, förvaltare, Nyköping, » 36 »
 » *Uhrberg, Ivar*, lantbrukare, St. Kungsladugården, Nyköping, » 36 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr *Horneij, Arvid*, tandläkare, Sundsvall, med 36 röster,
 » *Carlström, L. W.*, bageriföreståndare, Sundsvall, » 36 »
 » *Eckholm, R.*, f. d. riksdagsman, Sundsvall, » 36 »
 » *Thor, C. G.*, förvaltare, Nedansjö, » 36 » ;

vid kontoret i Umeå

herr *Grafström, Hj.*, överste, Umeå, med 36 röster,
 » *Lagerkvist, Emil*, f. d. riksdagsman, Skellefteå, » 36 »
 » *Ahlund, W.*, jägmästare, Umeå, » 36 »
 » *Jonsson, O.*, f. d. riksdagsman, Gumboda, Sikeå, » 36 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr *Bring, Sven Kasper*, f. d. rådman, Uppsala, med 36 röster,
 » *Wiklund, Gustaf*, akademibokhållare, Uppsala, » 36 »
 » *Tapper, K.*, landstingsman, Uppsala, » 36 »
 » *Hammar skjöld*, f. d. kapten, Uppsala, » 36 » ;

vid kontoret i Visby

friherre *Kruuse af Verchou, H.*, major, Tingstäde, med 36 röster,
 herr *Melin, Oskar*, landskamrerare, Visby, » 36 »
 » *Larsson, K. L. J.*, riksdagsman, Bondarve, » 36 »
 » *Svallingson, M. E.*, landsfiskal, Böndersgård, Klintehamn, » 36 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr	<i>Björklund, E.</i> , jägmästare, Vänersborg,	med 36 röster,
»	<i>Johansson, A.</i> , handlande, Ed,	» 36 »
»	<i>Johansson, Albert</i> , bruksbokhållare, Upphärad,	» 36 »
»	<i>Magnusson, Oscar</i> , stationssskrivare, Vänersborg,	» 36 » ;

vid kontoret i Västerås

herr	<i>Robsahm, G. W. T.</i> , kapten, Västerås,	med 36 röster,
»	<i>Lundblad, Axel</i> , f. d. riksdagsman, Fredriksberg, Västerås,	» 36 »
»	<i>Uggla, Claes</i> , f. d. häradshövding, Västerås,	» 36 »
»	<i>Lindgren, Gustaf</i> , f. d. riksdagsman, Islingby,	» 36 » ;

vid kontoret i Växjö

herr	<i>Bengtson-Gierup, Hans</i> , distriktslantmätare, Växjö,	med 36 röster,
»	<i>Johansson, O. A.</i> , hospitalssyssloman, Växjö,	» 36 »
»	<i>Svensson, J. G.</i> , f. d. riksdagsman, Betingetorp,	» 36 »
»	<i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	» 36 » ;

vid kontoret i Örebro

herr	<i>Akerberg, H.</i> , redaktör, Örebro,	med 36 röster,
»	<i>von Hofsten, H. R.</i> , major, Örebro,	» 36 »
»	<i>Persson, O.</i> , nämndeman, Asker,	» 36 »
»	<i>Gustafsson, Arr.</i> , kassör, Örebro,	» 36 » ;

vid kontoret i Östersund

herr	<i>Mattsson, Anders</i> , lasarettssyssloman, Östersund,	med 36 röster,
»	<i>Björklund, Olof</i> , godsägare, Oviken,	» 36 »
»	<i>Roman, P. G.</i> , häradsskrivare, Östersund,	» 36 »
»	<i>Fladrad, O. E.</i> , landstingsman, Odenslund, Östersund,	» 36 » ;

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr	<i>Dahlström, Axel</i> , expeditiönsföreståndare, Göteborg,	med 34 röster,
»	<i>Rodhe, C. W.</i> , major, Göteborg,	» 34 »
»	<i>Hjorth, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 34 »
»	<i>Sundberg, Axel</i> , borgmästare, Lysekil,	» 34 » ;

vid kontoret i Malmö

herr	<i>Persson, Per Hjalmar</i> , lantbrukare, Klörup, Ahlstad,	med 34 röster,
»	<i>Hermansson, J. W.</i> , lagerbokhållare, Malmö,	» 34 »
»	<i>von Porath, Wilhelm</i> , överstelöjtnant, Lund,	» 33 »
»	<i>Rosén, Anders</i> , lektor, Malmö,	» 33 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Bohm, H.</i> , kronofogde, Falun,	med 34 röster,
» <i>Olsén, Olof</i> , handlande, Orsa,	» 34 »
» <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	» 34 »
» <i>Skarstedt, W.</i> , f. d. riksdagsman, Falun,	» 34 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Andersson, A. J.</i> , f. d. riksdagsman, Gävle,	med 34 röster,
» <i>Berg, Fredrik</i> , kamrer, Gävle,	» 34 »
» <i>Nord, Emil</i> , folkskollärare, Åshammar,	» 34 »
» <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 34 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Brodin, O.</i> , skomakaremästare, Halmstad,	med 34 röster,
» <i>Kindberg, A.</i> , läroverksadjunkt, Halmstad,	» 34 »
» <i>Jönsson, C. B.</i> , f. d. riksdagsman, Röinge,	» 34 »
» <i>Johansson, Aug.</i> , lantbrukare, Skälmtorp, Slö- inge,	» 34 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Hammarlind, Otto</i> , fabrikör, Nyland,	med 34 röster,
» <i>Törner, Alfred</i> , direktör, Härnösand,	» 34 »
» <i>Sandström, Nils</i> , direktör, Nyland,	» 34 »
» <i>Björklund, Henrik</i> , köpman, Härnösand,	» 34 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Magnusson, August</i> , fabrikör, Svarvartorpet, Anderstorp,	med 34 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Små- landsstenar,	» 34 »
» <i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås,	» 34 »
» <i>Ramfeldt, Harry</i> , kapten, Ramsjöholm,	» 34 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	med 34 röster,
» <i>Nilsson, V.</i> , rostmästare, Kalmar,	» 33 »
» <i>Johansson, Adolf</i> , f. d. riksdagsman, Möllstorp, Färjestaden,	» 32 »
» <i>Wilner, G. A.</i> , lantbrukare, Möllstorp, Färje- staden,	» 32 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Andersson, Anton</i> , kakelarbetare, Karlskrona,	med 34 röster,
» <i>Olsson, N. P.</i> , kamrerare, Mjällby,	» 33 »
» <i>Dahl, Aug.</i> , häradshövding, Rosendal,	» 32 »
» <i>Klemedtson, Nils</i> , lantbrukare, Merseurum,	» 31 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Johansson, Emil</i> , kyrkovärd, N:a Borgvik,	med 34 röster,
»	<i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Spånga, Östra Fogelvik, Skattkärr,	» 34 »
»	<i>Huss, R.</i> , major, Karlstad,	» 34 »
»	<i>Lind, A.</i> , landstingskamrer, Kil	» 34 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Sköld, H.</i> , folkskollärare, Kristianstad,	med 34 röster,
»	<i>Olsson, Otto J.</i> , Hammenhög,	» 34 »
»	<i>Lorensen, H. Chr.</i> , kamrer, Karpalund,	» 34 »
»	<i>Persson, John</i> , handlande, Osby,	» 34 » ;

vid kontoret i Linköping

herr	<i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	med 34 röster,
»	<i>Hallendorff, Joh.</i> , landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 34 »
»	<i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	» 34 »
friherre	<i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 34 » ;

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Wikström, Arvid</i> , kyrkovärd, Öjebyn,	med 34 röster,
»	<i>Lantz, E. P.</i> , landstingsman, Luleå,	» 34 »
»	<i>Sundberg, Ragnar</i> , länsassessor, Luleå,	» 34 »
»	<i>Lindquist, Melker</i> , grosshandlare, Luleå,	» 34 »

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Klen, David</i> , f. d. landstingsman, Tidaholm,	med 34 röster,
»	<i>Adolfson, Erik</i> , kommissionär, Moholm,	» 34 »
»	<i>Johansson, Alfr.</i> , Hallagården, Slutarp,	» 34 »
»	<i>Lund, John</i> , lantbrukare, Rosenhaga, Lerdala,	» 34 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>Jonsson, Edvard</i> , inspektor, Fiskeby,	med 34 röster,
»	<i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 34 »
»	<i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 34 »
»	<i>Johansson, Fredrik</i> , hemmansägare, Vevlöv, Östra Husby,	» 34 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr	<i>Tottie, K. F.</i> , lantbrukare, Lilla Kungsladugården, Nyköping,	med 34 röster,
»	<i>Fant, Gunnar</i> , borgmästare, Nyköping,	» 34 »
»	<i>von Sydow, C. O.</i> , kapten, Nyköping,	» 34 »
»	<i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrobo, Nyköping,	» 34 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr	<i>Pettersson, P. Em.</i> , f. d. inspektor, Sundsvall,	med 34 röster,
»	<i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktionssekreterare, Sundsvall,	» 34 »
»	<i>Degerstedt, H. J.</i> , avdelningschef, Sundsvall,	» 34 »
»	<i>Hellberg, Alfred</i> , kyrkovärd, Högom, Sundsvall,	» 34 » ;

vid kontoret i Umeå

herr	<i>Strömberg, Joh.</i> , byggmästare, Grisbacka, Umeå,	med 34 röster,
»	<i>Säfsten, Emil</i> , landstingsman, Sävar, Umeå,	» 34 »
»	<i>Gyllengahm, K.</i> , major, Umeå,	» 34 »
»	<i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 34 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr	<i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Rålunda, Häggeby,	med 34 röster,
»	<i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Löfstabruk,	» 34 »
greve	<i>von Rosen, Axel</i> , Vattholma.	» 34 »
herr	<i>Jansson, Hugo</i> , disponent, Uppsala,	» 34 » ;

vid kontoret i Visby

herr	<i>Lingström, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Klintehamn,	med 34 röster,
»	<i>Söderberg, J. N.</i> , stabsintendent, Visby,	» 34 »
»	<i>Kullberger, Algot</i> , kamrer, Visby,	» 34 »
»	<i>Karlström, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lilla Atlings, Atlingbo,	» 34 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr	<i>Engqvist, A. F.</i> , kontorschef, Stigen, Färgelanda,	med 34 röster,
»	<i>Eklöv, Karl</i> , landstingsman, Timmele,	» 34 »
»	<i>Jakobsson, Karl</i> , landstingsman, Rödjan, Lillebyn,	» 34 »
»	<i>Bergström, Arvid</i> , handlande, Vänersborg,	» 34 » ;

vid kontoret i Västerås

greve	<i>Cronstedt, F. W.</i> , Fulleröd, Västerås,	med 34 röster,
herr	<i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 34 »
»	<i>Kättström, Knut</i> , landstingsman, Västerås,	» 34 »
»	<i>Zander, J. A.</i> , handelsföreståndare, Västerås,	» 34 » ;

vid kontoret i Växjö

herr	<i>Johansson, G. W.</i> , hemmansägare, Östad, Täckaregård, Väckelsång,	med 34 röster,
»	<i>Borg, P.</i> , kantor, Lekaryd, Gåvetorp,	» 34 »

herr *Ahl, Ernst*, landskamrerare, Växjö, med 34 röster,
 » *Norlin, Anders*, dövtumlrare, Växjö, » 34 » ;

vid kontoret i Örebro

herr *Akvist, Torsten*, direktör, Örebro, med 34 röster,
 » *Karlsson, Gottfr.*, nämndeman, Gillberga, » 34 »
 » *Pettersson, G.*, landstingsman, Runnaby, Örebro, » 33 »
 » *Cederlund, C. F.*, affärschef, Örebro, » 33 » ;

vid kontoret i Östersund

herr *Olsson, Per*, mejeridisponent, Östersund, med 34 röster,
 » *Olsson, Olof*, handlande, Fastgården, Oviken, » 34 »
 » *Lundvall, A. W.*, grosshandlare, Östersund, » 34 »
 » *Östberg, Engelbert*, hemmansägare, Långåskans, » 34 » ;

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom särskilda lottningar bestämd.

A. Wachtmeister.

A. Antonsson.

Erik Röing.

K. A. Westman.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag av kammarens protokoll meddelas bankoutskottet med anmodan till utskottet att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande avdelningskontor och de valda meddelande om valens utgång.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion angående pension åt f. d. registratorn i första kammarens kansli W. Geete;

nr 8, i anledning av väckt motion om pension och gratifikation åt f. postvaktmästaren hos riksdagens andra kammare E. M. Wistrand;

nr 9, angående anslag till riksdagsbiblioteket för bindning av kommittébetänkanden; och

nr 10, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrade bestämmelser rörande aktiebolaget kreditkassan av år 1922;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner; samt

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 12.

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av anordningar till viss lättnad för skattskyldig i fall av dubbelbeskattning.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Jansson</i>	i Edsbäcken	under 8 dagar	fr. o. m. den 23 febr.,					
»	<i>Jensen</i>		4	»	»	»	23	»	
»	<i>Ernfors</i>		6	»	»	»	23	»	
»	<i>Brännberg</i>		6	»	»	»	23	»	
»	<i>Norsell</i>		5	»	»	»	23	»	
»	<i>Österström</i>		8	»	»	»	23	»	
»	<i>Carlsson-Frosterud</i>		5	»	»	»	23	»	
»	<i>Henrikson</i>		6	»	»	»	22	»	
»	<i>Bengtsson</i>	i Kullen	3	»	»	»	22	»	
»	<i>Pettersson</i>	i Bjälbo	5	»	»	»	22	»	
»	<i>Hedlund</i>	i Häste	3	»	»	»	22	»	och
»	<i>Engberg</i>		5	»	»	»	22	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.